

परिवर्तनको लागि क्राइम अपरेसन

CRIME OPERATION साप्ताहिक

□ वर्ष १४ □ अंक ४५ २०८३ अषाढ ७ आईतवार Sunday, 21 JUN 2026 □ पृष्ठ: ६, □ मूल्य रु. १०/-

'कोशीको गौरव हिमालको सान पर्यटन वर्षमा सबैलाई सम्मान'

कोशी प्रदेश पर्यटन वर्ष,
२०८२ सफल पारौं।

प्रदेश सरकार
पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
कोशी प्रदेश नेपाल

मुख्यमन्त्री कार्यालय अगाडी पत्रकारहरूको धर्ना

विराटनगर। संघीय सरकारले सरकारी सूचना तथा विज्ञापन सरकारी सञ्चार माध्यमलाई मात्रै दिने निर्णय विरुद्ध नेपाल पत्रकार महासंघ कोशी प्रदेशको आस्थानमा अषाढ ३ गते विहीवार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद कार्यालय अगाडी एक घण्टा धर्ना दिएका थिए।

उक्त धर्नामा समर्थन जनाउँदै कोशी प्रदेशका मुख्यमन्त्री हिक्मत कुमार कार्कीले निजी सञ्चार माध्यमलाई बाइपास गर्न नहुने र सरकारले विभेदकारी निर्णय फिर्ता लिनपनि बताउँदै सरकारले विज्ञापन, सूचनाहरू निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित सञ्चारमाध्यमहरूलाई पनि दिनु पर्ने धारणा राखेका थिए।

संघीय सरकारलाई पनि निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित सञ्चार माध्यमलाई विभेद नगर्नका लागि ध्यानाकर्षण गराउन मुख्यमन्त्री कार्कीले महासंघलाई आग्रह गर्दै,

प्रधानमन्त्रीलाई भेटनुहोला। ध्यानाकर्षण गराउने काम गर्नुहोला। प्रदेशसंग सूचना, विज्ञापन थोरै हुन्छ। संघीय सरकारसंग धेरै हुन्छ।' धर्ना कार्यक्रममा नेपाल पत्रकार महासंघका वरिष्ठ उपाध्यक्ष दीपक आचार्यले

सरकारले विभेदकारी निर्णय फिर्ता लिनपनि भन्दै सरकारको निर्णयले मिडियालाई संकटमा पार्ने काम गरेको उहाँको भनाई थियो।

नेपाल पत्रकार महासंघ कोशी प्रदेशका अध्यक्ष भरत खड्काले सरकारको विभेदकारी

निर्णय फिर्ता नगरे सम्म महासंघको आन्दोलन निरन्तर रहने बताउँदै सरकारले गत चैत १८ गते सरकारी सूचना, विज्ञापनहरू सरकारी सञ्चार माध्यमलाई मात्रै दिने निर्णय गरेपछि नेपाल पत्रकार महासंघ आन्दोलित छ।

अभद्र मुद्दा खारेज गर्न स्थानीयबासीको माग

जहदा गाउँपालिका वडा नं.२, विरपुरकी मिरा साहले ललित हाँस्वा माथि जिल्ला प्रशासन कार्यालय मोरङमा विना कारण लगाएका अभद्र मुद्दा खारेज गर्न स्थानीयहरूले माग गरेका छन्।

विराटनगरमा पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरेर हाँस्वा माथि विना कारण लगाएका अभद्र मुद्दा खारेज गर्न स्थानीयहरूले माग गरेका हुन्। गत जेठ २२ गते हराएको दाब कुखुरी जस्तो देखिने (कृषि औजार) विषयलाई लिएर साह र हाँस्वा बीच विवाद भएको थियो। स्थानीय साहले आफ्नो दाब हराएको भन्दै छिमेकी ललित हाँस्वालाई शांकारगी सोधपुछ गर्ने क्रममा हाँस्वासंग भै-भगडा परेको थियो। साहले पटक पटक दाब लिएको आरोप लगाउने क्रममा समानीय विवाद भएको हँस्वाले बताए। तर आफूहरूले उक्त दाब कुखुरी जस्तो

देखिने (कृषि औजार) नलिएको र आफ्नै दाब रहेको पीडित हाँस्वाले दायी गरे। यस विवादलाई लिएर मिरा साहले नेपाल प्रहरी असईको आमा हुँ मलाई घर तलासी गर्न देउ नभए प्रहरीलाई बोलाई दिन्छु भन्दै धम्की दिँदै आएको पीडित हाँस्वाले आरोप लगाए।

मिरा साहको छोरा प्रहरी सहायक निरीक्षक (असई) पदमा कार्यरत अरुण साहले उनको पीडि हाँस्वा सहित उनको परिवारमाथि तिमीहरूलाई अहिले नै उठाएर जेलमा थुने जस्ता धम्कीदिएको उहाँले आरोप लगाउँदै 'असईको आमा भएकाले घर तलासी गर्ने अधिकार छ'। 'अहिले नै उठाएर थुन सक्छु' जस्ता अभिव्यक्तिहरू प्रयोग गरिएको स्थानीयहरूले बताए।

तर प्रशासनले त्यति मात्र होइन उल्टै ललित हाँस्वा विरुद्ध अभद्र व्यवहार सम्बन्धी मुद्दा जिल्ला प्रशासन कार्यालय मोरङमा दर्ता गरिएको नागरिक सामाज, जहदा गाउँपालिका सयोजक छोटे लाल सोरेनले बताए।

जेठ २७ गते पीडित हाँस्वालाई (असई) साहले फोन मार्फत धम्कीपूर्ण शैलीमा तिमी कहाँ छौ ? भन म अहिले नै उठाएर ल्याउँछु जस्ता धम्की पूर्ण भाषा प्रयोग गरेको पीडितले आरोप लगाए। पूर्वगृही डडवाट लगाइएको अभद्र व्यवहार सम्बन्धी मुद्दा अविलम्ब खारेज गर्न प्रशासनसंग स्थानीयले माग गरेका छन्। घटनामा प्रहरी कर्मचारीको संलग्नता, आचरण तथा भूमिकाको वस्तुगत अनुसन्धान गरि कुनै पनि पक्षमाथि शक्ति, पद वा प्रभावको

आधारमा दबाव सिर्जना नगर्न आग्रह गरे।

ललित हाँस्वा तथा उनको परिवारको सुरक्षा सुनिश्चित प्रशासनले सुरक्षित गर्नु भन्दै यदि कुनैले आफ्नो पद वा अधिकारको दुरुपयोग गरेको प्रमाणित भएमा कानून बमोजिम आवश्यक कारवाही गर्न माग लगायतका पाँच बुन्दै माग सहित स्थानीयहरू हँस्वाको रिहाईका लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालय मोरङलाई आग्रह गरेका थिए।

उक्त विषयमा इलाका प्रहरी कार्यालय रानीका प्रहरी निरीक्षक कविन्द्र राईले भने हँस्वा माथि अभद्र मुद्दा चलेको छ, कारवाही हुन्छ, पक्राउ पुर्जा आई सकेको छ, हँस्वालाई पक्राउ गर्न उनको घरमा प्रहरी पठाउँदा स्थानीयहरूले भिड जमा गरेर पक्राउ गर्न नदिएको बताए

जहदा गाउँपालिकाको दोस्रो गाउँसभा प्रभावित

विराटनगर। मोरङको जहदा गाउँपालिकाको दोस्रो गाउँसभा तथा ११ औं अधिवेशनमा वडा अध्यक्षहरूको विरोधका कारण कोरम नपुग्दा प्रभावित भएको छ। गाउँपालिकाले आज गाउँसभा बोलाए पनि आवश्यक सङ्ख्यामा सभा सदस्य उपस्थित नभएपछि अधिवेशन प्रभावित भएको हो। गाउँसभामा गाउँपालिकाका २ जना वडा अध्यक्षहरू गाउँसभामा नभई पालिकाको प्रशासकीय अधिकृत को कार्यालयमा देखिए पनि गाउँसभामा भने उपस्थित भएको थिएन।

वडा अध्यक्षहरू गाउँसभा बहिष्कार गरेर विराटनगरको एक होटलमा चिया बसेको सोतले जनाएको छ। होटलमा वडाअध्यक्षहरूले सदस्यहरूलाई समेत बोलाएर गाउँसभा बहिष्कार गरेको सोतले जनाएको छ। सभा हलमा खाली कुर्सी, मात्र देखिन्छ, भने पालिकामा कर्मचारीहरू गाउँसभामा लागि पूर्वतयारीमा रहेको थियो।

जहदा-१ का वडाअध्यक्ष बाबुराम राजवंशी, वडा-२ का वडाअध्यक्ष चन्द्रशेखर कुमार साह, वडा-६ का वडाअध्यक्ष सूर्यनन्द मण्डल, वडा-७ का वडा अध्यक्ष भगवान मरण्डी लगायतले गाउँपालिका अध्यक्ष जितेन्द्र प्रसाद साह (जितु) को कार्यशैलीप्रति असन्तुष्टि जनाउँदै सभामा सहभागी नभएको जानकारी दिए।

वहाहरूका अनुसार अध्यक्ष साहले सबै पक्षको राय सुन्नाबलाई वेवास्ता गर्दै एकलौटी रूपमा निर्णय गर्ने, आफ्ना निर्णय मात्रै लागू गर्न खोजे तथा वडा अध्यक्षहरूसंग

समन्वय नगर्ने प्रवृत्ति अपनाएका ले गाउँसभा बहिष्कार गर्नुपरेको छ। अध्यक्ष साहले वडा अध्यक्षहरूको विश्वास जित्न नसकेको र सहज वातावरणमा काम गर्न नदिएको उहाँहरूले आरोप लगाए।

गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत रोशनकुमार गुप्ताका अनुसार चालु आर्थिक वर्षका लागि गाउँपालिकाले २७ करोड २१ लाख रूपैयाँ अन्तर्गत तथा अन्य स्रोतबाट बजेट प्रस्ताव गरेको छ। संघीय सरकारबाट सशर्ततर्फ २७ करोड ९८ लाख रूपैयाँ र प्रदेश सरकारबाट ३ करोड रूपैयाँ प्राप्त हुने गरी कुल ५८ करोड १९ लाख रूपैयाँ बराबरको बजेट ल्याउने तयारी गरिएको जानकारी दिए।

जहदा गाउँपालिकामा कुल ३९ जना सभा सदस्य रहेका छन्। गाउँसभा सञ्चालनका लागि आवश्यक कोरम नपुग्दा लगातार बैठक प्रभावित हुँदै आएको छ।

असार ३ गते बोलाइएको कार्यपालिका बैठक पनि कोरम अभावकै कारण स्थगित भएको थियो। त्यस अघि बोलाएको बैठकहरू समेत सोही कारणले सञ्चालन हुन सकेको थिएनन्। पालिकाले पटक-पटक बैठक आह्वान गरे पनि सभा सदस्यहरूको अनुपस्थितिका कारण नीति, कार्यक्रम तथा बजेट पारित गर्ने प्रक्रिया प्रभावित बन्दै गएको छ।

गाउँपालिकाको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा विकास योजनामा समेतमा अन्वोलता बढेको एक कर्मचारीले बताए। उक्त विषयमा अध्यक्ष साहसंग प्रतिक्रिया लिन फोन सम्पर्क गर्दा फोन उठाउनु भएन।

टाफिक नियन्त्रणको पालना गर्नु। सडक सुरासन कायम गर्नु।

आर्या न्यूरो हस्पिटल

कञ्चनबारी, विराटनगर-३

निःशुल्क न्यूरो OPD

समय: १२:०० बजे देखि

तलका मध्ये कुनै समस्या देखिएमा

- टाउको दुख्ने, टाउको भारी हुने
- हात छुट्ने, हात छुट्ने नछुट्ने (Paralysis) हुने
- हात छुट्ने, सुत्तो हुने, हिड्दा उभिन गही हुने
- हात छुटा भन्नुभन्नु गर्न, पोल्ने, हात छुटा कान्छे
- घोटो पछ्याडि दुख्ने, डाड दुख्ने
- मुख बाहिजिने, आँखा बन्द नहुने, एउटै कुरा दृष्टा देख्ने
- खाने कुरा निल्ले गही हुने, बोली नआउने
- प्रष्ट आवाज नआउने
- चक्कर लाग्ने, हिड्दा लड्ने
- निम्नो लाग्ने, छारे लाग्ने, बेहोस हुने
- कुराहरू बिर्सने, बेसुरका कुराहरू गर्ने

डा. पंकज राज नेपाल
वरिष्ठ न्यूरो सर्जन तथा प्रबन्ध निर्देशक

9802760888

लागूऔषध सहित १० पक्राउ

विराटनगर। कोशी प्रदेश प्रहरीको लागू औषधविरोधको महाअभियान अन्तर्गत लागू औषधमुक्त समाज निर्माण गर्ने उद्देश्यका साथ लागू औषधमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी कानुनी दायरामा ल्याउने तथा मनोपरागमर्श/जनचेतना प्रदान गर्ने उद्देश्यले कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय तथा मातहतका प्रहरी कार्यालयहरूबाट परिचालित संयुक्त प्रहरी टोलीले लागू औषधमा संलग्न १० जनालाई पक्राउ गरेको छ।

पक्राउ परेकाहरूको साथबाट १५ ग्राम ७० मिलिग्राम ब्राउन सुगर, २ थान मोटरसाइकल, नगद १७ हजार ९ सय २५ रुपैया वरामद गरिएको छ।

चेकजाँचको क्रममा भापाको प्रहरी चौकी टाघनडुब्बाले शिवसताक्षी नगरपालिका-९ का नगेन्द्र दर्जी र कनकाई नगरपालिका-३ का बल बहादुर सुवेदीलाई २ ग्राम १४ मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित, मोरङको इलाका प्रहरी कार्यालय रानी र लागू औषध नियन्त्रण ब्युरोको टोलीले विराटनगर-

१५ का दीपक सहनी, मोहम्मद कफिल र सुन्दरहरैँचा-५ का दीपेश पोखरेललाई ८ ग्राम ३१० मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित पक्राउ गरेको छ।

यसै गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय सुनसरीले धनकुटा छथर जोरपाटी गाउँपालिका-३ का लक्ष्मण विष्टलाई ३ ग्राम ४०० मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित, जिल्ला प्रहरी कार्यालय पाँचथरले फिदिम नगरपालिका-१ रोजन सुवेदी, तेह्रथुम आठराई-६ का राजु कटुवाललाई १ ग्राम १९० मिलिग्राम ब्राउन सुगर र नगद १७ हजार ९२५ रुपैया सहित पक्राउ गरेको छ। चेकजाँचकै क्रममा जिल्ला प्रहरी कार्यालय ताप्लेजुङले फुङ्लिङ नगरपालिका-४ सचिन लिम्बु, पाँचथर हिलिहाङ-२ का रोशन लिम्बुलाई २ ग्राम ७५० मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित पक्राउ गरेको छ।

पक्राउ परेका उपर सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयबाट थप अनुसन्धान भई रहेको प्रहरीले जनाएको छ।

मौद्रिक नीतिका लागि मोरङ उद्योग व्यापार संघद्वारा सुझाव प्रस्तुत

विराटनगर। नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर कार्यालयले आयोजना गरेको समसामयिक आर्थिक तथा बैंकिङ गतिविधि र आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को मौद्रिक नीतिका लागि सुझाव संकलन कार्यक्रममा मोरङ उद्योग व्यापार संघले उद्योगी/व्यवसायीहरूको तर्फबाट सुझाव प्रस्तुत गरेको छ।

मोरङ उद्योग व्यापार संघका वरिष्ठ उपाध्यक्ष अनिल कुमार साह र वाणिज्य उपाध्यक्ष अनिल साहले कार्यक्रममा उपस्थित नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगरका निर्देशक सुमन न्यौपानेलाई उक्त सुझावपत्र पेश गर्नु भएको थियो।

संघको तर्फबाट सुझावपत्र प्रस्तुत गर्दै वरिष्ठ उपाध्यक्ष साह र उपाध्यक्ष सारडाले विद्यमान अवस्थामा बैंकिङ प्रणालीमा अधिक तरलता र बाह्य क्षेत्र बलियो भएता पनि निजी क्षेत्रको कर्जा विस्तार न्यून रहनुले अर्को

पनि कतै नकतै नीतिगत गाँठो रहेको महसूस गरिएको बतएको थियो। राष्ट्र बैंकले त्रैमासिक समीक्षाहरूमा देखाएको आंशिक लचकतालाई पूर्णता दिँदै आन्तरिक उत्पादन र निजी क्षेत्रको मनोबल बढाउन आगामी मौद्रिक नीतिमा केहि मुख्य बुँदाहरू समेट्नु पर्नेमा उहाँहरूले जोड दिएको थियो।

सो क्रममा चालू पूँजीकर्जा मार्गदर्शनमा सुधारगर्दै उत्पादन मूलक उद्योगको प्रकृति र नगद प्रवाहको आधारमा कुल कारोबारको ६० प्रतिशत सम्म चालू पूँजीकर्जा सहजै पाउने स्थायी व्यवस्था गरिनु पर्ने र विद्यमान अवस्थामा उद्योग व्यवसायको अस्थिर टर्नओभरलाई ध्यानमा राखी चालू पूँजीकर्जा नवीकरण गर्दा बैंकलाई लचकता अपनाईको व्यवसाय संचालनका लागि सहजीकरण गर्न निर्देशन दिन आग्रह गरिएको थियो।

त्यस्तै, निष्क्रियकर्जा (एनपीए), बर्गीकरण र ऋण पुनर्संरचनाका सन्दर्भमा लगातार दुई वर्ष घाटामा देखिएका उद्योग/व्यवसायहरू

को ऋण प्रोभिजनिङ गर्दा बूकलसको सट्टा 'क्यासलस'लाई मात्र मान्यता दिने व्यवस्था लागू गर्नु पर्ने र साँवा-व्याज तिन नसकेका उत्पादन मूलक उद्योगहरूलाई विनाथप जरिवाना कम्तिमा एक वर्षको ऋण पुनर्संरचना र पुनरतात्तिकाकरण गरिदिनु पर्ने माग राखिएको थियो।

त्यसका साथै युएस डलर सहित सबै विदेशी भूदाहरूको खरिद दर र विक्री दरको अन्तर बढीमा ने.रु. ०.१५ (भारतीय रुपैयाँ सरह) कायम गरी स्वदेशी उद्योगहरूको लागत खर्च घटाइनु पर्ने तथा भारतीय रुपैयाँमा भुक्तानीको तुलनामा अमेरिकी डलरमा भुक्तानी गर्दा भारतीयसरकारी सहुलियतका कारण कति पय कच्चा पदार्थहरूको खरिद मूल्य १० देखि १५ प्रतिशत सम्म सस्तो पर्ने भएकाले त्यस्ता कच्चा पदार्थको आयातमा डलरमा भुक्तानी गर्ने व्यवस्था खुला गरिनु पर्ने सुझाव दिइएको थियो।

त्यसै गरी, हाल बैंकहरूको भारित औसत निक्षेप दर र आधर दर न्यून भएता पनि उद्योगहरूले महँगो प्रिमियम तिर्नु परिरहेकोमा उत्पादन मूलक क्षेत्रको कर्जामा

आधार दरमा बढीमा प्रतिशत मात्र प्रिमियम जोड्न पाउने गरी व्यवस्था गरिनु पर्ने, सूचना प्रविधि र ई-कमर्स उद्योगको भुक्तानी सहजीकरणका लागि पेपल जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय डिजिटल प्लेटफर्महरू नेपाली उद्योग र नागरिकले प्रयोग गर्न सक्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने, गुड फर पेमेन्ट चेक जारीकर्ताको व्याजको भार न्यून गर्न साविककै बमोजिम भुक्तानी नभएसम्म जारीकर्ता कै खातामा रकम रोक्का मात्रगर्ने व्यवस्था कायम गरिनु पर्ने, बैंकहरूमा पनि/श्रमिक सरह वर्षको अधिकतम १३ दिनमात्र विदाहुने व्यवस्था मिलाइनु पर्ने लगायतका सुझाव दिनु भई उहाँहरूले बैंकहरूको नियामक निकाय नेपाल राष्ट्र बैंकले ती व्यवहारिक र नीतिगत सुझावहरूलाई आगामी मौद्रिक नीतिमा ठोस रूपमा सम्बोधन गरेमा मात्र विद्यमान अवस्थाको शिथिल बजार चलायमान हुने तथा निजी क्षेत्रको मनोबल बढाउन मद्दत पुग्नेमा जोड दिइएको थियो।

योग स्वस्थ जीवनको आधार

- तनाव व्यवस्थापनका लागि नियमित योग गर्छौं,
- योग अभ्यास गर्दा स्वस्थ जीवनशैली अपनाउँ,
- शारीरिक तथा मानसिक स्वास्थ्य सन्तुलन कायम राख्छौं,
- दैनिक जीवनमा सकाटात्मक सोच र अनुशासन विकास गर्छौं,
- स्वस्थ खानपान र नियमित व्यायामलाई प्राथमिकता दिऔं,
- योग मार्फत योग प्रतिरोधात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्छौं,
- सबै उमेर समूहलाई योग अभ्यासमा सहभागी बनाउँ,
- स्वस्थ समाज निर्माणका लागि योग संस्कृतिको प्रवर्द्धन गर्छौं ।

नेपाल सरकार, विज्ञापन बोर्ड

विराटनगर महानगरपालिकाको सूचना

- मिसावट गरिएका, सडेगलेका तथा अस्वस्थकर खानेकुराहरू नखाऔं।
- उपभोक्ता हित संरक्षणमा चनाखो बनौं।
- छाला भएको मासु नखाऔं र विक्री तिवरणमा समेत निरुत्साहित गरौं।
- आखद रंग प्रयोग गरेका खाद्य पदार्थहरूको उपभोग बहिस्कार गरौं।
- छाडा चौपायाको नियन्त्रण गरौं, घरपालुवा चौपायाहरू छाडा नछाडौं।
- सडक तथा पेट्रीकीनयारामा आवागमन अवरोध हुने गरी निर्माण समाप्ती नराखौं तथा व्यापार व्यवसाय नगरौं।
- बसोबास स्थल, टोलमा व्यवसायिकरूपमा पशुपालन कुखुरा पालन गर्दा छरिछमेकमा असर नपर्ने गरी पालौं।
- सवारी साधनहरू तोकिएको स्थानमा मात्र पार्किङ गरौं।
- बालबालिकालाई काममा हैन विद्यालय पठाऔं।
- बालश्रम शोषणविरोधको आचारसंहिता पालना गरौं बालश्रम शोषण मुक्त नगरको स्थापना गरौं।
- बालश्रम शोषण समाजिक अपराध हो।
- विराटनगर उपमहानगरपालिका क्षेत्रका प्रत्येक घरलाई बालसंरक्षणगृहको रूपमा स्थापित गरौं।
- सार्वजनिक स्थलमा जताततै फोहोरमैला नफालौं।

डिभिजन वन कार्यालय, मोरङको वन डेटेलो नियन्त्रण सम्बन्धी सूचना

यस वर्षको सुख्खा मौसम सुरु भइसकेको छ। वनलाई डेटेलोबाट जोगाउन सम्बन्धित सबै सरोकारवाला तथा सर्वसाधारणमा निम्नानुसारका सावधानी अपनाउनु हुन अनुरोध छ:

१. सर्लाई, लाइट, राँको जस्ता आगो उत्पन्न गर्ने वस्तुहरू वन क्षेत्रमा जथाभावी प्रयोग नगरौं।
२. वन क्षेत्र नजिक आगो नबालौं, आगो बालेको भए पूर्ण रूपमा निर्माण मात्र छाडौं।
३. वनमा डेटेलो लागेको थाहा पाउनासाथ नजिकैको वन कार्यालय, प्रहरी, स्थानीय तह तथा वन उपभोक्ता समूहहरूलाई सूचना दिऔं।
४. डेटेलो लागेको थाहा पाएमा आवश्यक सहयोग जुटाई नियन्त्रण गरौं।
५. वन डेटेलो लाग्ने व्यक्तिहरूको पहिचान गरी कानुनी दण्ड सजाय गराउने कार्यमा सहयोग गरौं।

डिभिजन वन कार्यालय, मोरङ
सम्पर्क: ९५२०२६९१४, ९५२०२६९१०

सप्तपादकीय

कोशीको बजेटमा विभिन्न

कोशी प्रदेश सरकारले आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ का लागि सार्वजनिक गरेको बजेटमाथि विभिन्न कोणबाट बहस भइरहेको छ। तीमध्ये सबैभन्दा गम्भीर विषय भनेको बजेट विनियोजनमा तराई र पहाडी जिल्लाबीच देखिएको असन्तुलन र विभेदको आरोप हो। प्रदेशको समग्र विकासका लागि बजेट समान र न्यायोचित ढंगले वितरण हुनुपर्छ भन्ने आम मान्यता भए पनि बजेटका कार्यक्रम र योजनाहरू हेर्दा कतिपय क्षेत्रले आफूलाई उपेक्षित महसुस गरेका छन्। कोशी प्रदेश भौगोलिक, सांस्कृतिक तथा सामाजिक विविधताले भरिपूर्ण प्रदेश हो। यहाँ हिमाल, पहाड र तराई तीनै भूभाग रहेका छन्।

तराई क्षेत्र प्रदेशको आर्थिक गतिविधिको प्रमुख केन्द्र मानिन्छ। उद्योग, व्यापार, कृषि तथा राजस्व संकलनमा तराईको योगदान उल्लेखनीय छ। अर्कोतर्फ पहाडी जिल्लाहरू भौगोलिक विकटता, पूर्वाधार अभाव र विकासका अवसरको कमीले पछाडि परेका छन्। त्यसैले दुवै क्षेत्रका आवश्यकता फरक-फरक छन्। बजेट निर्माण गर्दा यही यथार्थलाई आधार मानेर आवश्यकता र सम्भावनाअनुसार स्रोत बाँडफाँट गरिनुपर्छ। बजेट वितरणमा राजनीतिक पहुँच, शक्ति सन्तुलन वा क्षेत्रीय दबावलाई आधार बनाइयो भने त्यसले विकासको मूल उद्देश्यलाई कमजोर बनाउँछ।

प्रदेश सरकारको दायित्व भनेको कुनै भूगोललाई जित्ने वा हार्ने बनाउनु होइन, सबै क्षेत्रको साभ्ना विकास सुनिश्चित गर्नु हो। बजेटमा समावेश भएका योजना, कार्यक्रम र पूर्वाधार विकासका आयोजनाहरूको निष्पक्ष समीक्षा गरी वास्तविक आवश्यकताका आधारमा स्रोत परिचालन गरिनुपर्छ। विकासका अवसर र स्रोतसाधनको समान पहुँच सुनिश्चित गर्दै सन्तुलित र समावेशी विकासको मार्ग अवलम्बन गर्न सके मात्र प्रदेश समृद्धि र एकताको लक्ष्यतर्फ अघि बढ्न सक्छ। बजेट कुनै क्षेत्रको मात्र होइन, सम्पूर्ण प्रदेशको साभ्ना भविष्य निर्माण गर्ने साधन हो भन्ने तथ्यलाई सरकारले कहिल्यै विर्सनु हुँदैन।

साप्ताहिक राशिफल

- बुध (बु, जे, चो, ला, नि, लु, ले, लो, अ) : तपाईंका विरोधीहरू परास्त हुनुका साथै मान सम्मान समेत मिल्ने योग रहनेछ। युवायुवतीहरूको लागि नयाँजीवन साथी मिल्ने छ।
शुक्र (इ, उ, ए, ओ, वा, वि, वु, वे, वो) : आर्थिक पक्ष राम्रो रहेकाले व्यापार व्यवसायबाट राम्रै नाफा मिल्ने तथा परिवारिक सुख प्राप्तीको योग समेत रहेको छ।
मिथुन (क, कि, कु, घ, छ, फे, को, ह) : आफन्त जनसंग खटपट मनमुटाउ गराउने योग छ। दाम्पत्य तथा प्रेमको विषयमा सामान्य अड्यारो हुने योग छ।
कर्कट (हि, हु, हे, हो, डा, डि, डु, डे, डो) : मनमा अनावश्यक तर्ककतकले डेरा जमाउने योग देखिन्छ। गरेको काम अरुले काट्न सक्ने देखिएकाले विचार पुन्यापार काम गर्नुहोला।
शिशु (सा, मि, मु, मो, टा, टु, टो) : विद्याथीवर्गका लागि पहाडीमा गहिरो लगाउ हुनुका साथै बौद्धिक क्रियाकलापमा सहभागी हुने प्रबल सम्भावना छ।
कन्या (टो, पी, पू, ष, ण, ठ, पे, पो) : शारीरिक अवस्थाका साथै आलस्य बढ्ने योग रहेको छ। नाना तरहका अनावश्यक विषयले मानसिक तनाव उत्पन्न गराउने देखिन्छ।
तुला (रा, री, रु, रे, रो, ता, ती, तु, ते) : पारिवारिक चिन्ताले सताउने योग रहेको छ। भने उत्तरार्द्धमा सामान्य वादविवाद पनि सम्भावना रहेको छ।
वृश्चिक (तो, ना, नि, नु, ने, नो, या, प्य, यी) : आर्थिक पक्ष सबल रहेको छ। आत्मबल तथा पराक्रम बढेर जानाले प्रशस्त कार्य सम्पादन गर्न क्षमता बढ्ने छ।
धनु (शो, भो, भी, भू, भु, फा, ड, भे) : मेवा मिष्ठानका परिकार प्राप्त हुने बेला छ। कृषि तथा कृषिजन्य व्यवसायमा लाभ हुने प्रबल सम्भावना देखिन्छ।
मकर (भो, जा, जी, जे, जे, ख, बि, खु, खे, गा, गी) : महिनाको पूर्वाद्धमा मिस्रहरसंग धनमाल तथा मनोरंजनको अवसर मिल्ने छ। भने उत्तरार्द्धमा मान क्षति र अपमान आउन सक्ने छ।
कुम्भ (गु, गे, गो, सा, सी, से, सो, स) : सामाजिक कार्यमा सहभागी हुनुका साथै भोजभतेरमा तथा रमाइलो मात्रको सुवर्ण अवसर मिल्ने प्रबल सम्भावना रहेको छ।
मीन (वी, वु, व, ज, जे, वे, वो, च, ची) : शत्रुहरूको शिर निहुरिनेछ। भने वादविवादमा विजय मिल्ने योग रहेको छ। घेट, आँखा तथा सामान्य शारीरिक अस्वस्थता देखापर्ने छ।

'सेतो कोट' भित्रको मौन पीडा

डा. सुशील कोइराला समाजले डाक्टरलाई 'ज्यान बचाउने व्यक्तिको रूपमा हेर्ने, आफू विरामी हुँदा उपचारका लागि उसले पूर्ण रूपमा आफ्नो शरीर डाक्टरलाई सुम्पिएको हुन्छ। विरामीका लागि डाक्टर भनेको एउटा आशा, भरोसा र जीवनको अन्तिम सहाराजस्तै बनेको हुन्छ। विरामीले आफ्नो डाक्टरसंग बनाएको यो अगाध विश्वासको सम्बन्ध निकै आत्मीय र सुन्दर हुन्छ र डाक्टरले पनि आफ्नो बलवृत्तले भ्याएसम्म विरामीको उपचार र सेवा गरेको नै हुन्छ। तर के विरामीले पनि यो सम्बन्धभित्र लुकेको एउटा महत्वपूर्ण सत्य बुझेको हुन्छ त? कहिल्यै त्यो 'सेतो कोट' भित्रको मानिस पनि एउटा सामान्य मानिस नै हो, ऊ कुनै विशेष मानव होइन, उसलाई पनि थकान हुन्छ, डर लाग्छ, ऊ पनि गहिरो पारिवारिक, सामाजिक, आर्थिक समस्या वा अन्य तनाव वा मानसिक पीडाबाट गुञ्जिरहेको हुन सक्छ, है भनेर आत्मसात गरिएको हुन्छ वा हुँदैन होला ?

नेपालका प्रायः जसो चिकित्सक र स्वास्थ्यकर्मीहरू आज अत्यधिक कामको चाप, आर्थिक असुरक्षा, सीमित स्रोतसाधन, सामाजिक दबाव र असुरक्षित कार्य वातावरणमा सेवा दिन बाध्य छन्। यद्यपि उनीहरू विरामीको उपचारमा दिलोज्यानले संलग्न भई लागिपरेका हुन्छन्, तर भित्रभित्रै आफ्नै मानसिक रूपमा थार्किरहेका हुन्छन्। अफ उपचारको क्रममा आइपर्ने कुनै पनि जटिलता, विरामीको मृत्यु वा अन्य कुनै पनि किसिमको अनिच्छित चिकित्सकीय गल्ती हुन गयो भने त उनीहरूको जीवनमा अर्को ठूलो मानसिक संघर्ष नै सुरु हुन्छ। यही अवस्थालाई चिकित्सकीय क्षेत्रमा धेरैले 'Second Suffering' अर्थात् 'मौन पीडा' भनेर वर्णन गर्ने गर्छन्। नेपालमा कुनै पनि उपचार असफल भयो वा विरामीको मृत्यु भयो भने धेरैजसो अवस्थामा तुरुन्तै 'डाक्टरको लापरवाही' हो भन्ने निष्कर्ष विरामी पक्ष र मिडियाहरूले निकालिहाल्ने अवस्था बन्दै गएको छ। यहाँ गल्ती र लापरवाही, दुई शब्दको अन्तर बुझ्न जरूरी छ। वास्तवमा चिकित्सकीय गल्ती र चिकित्सकीय लापरवाही एउटै कुरा होइनन्। यी दुई विषयबीचको वैज्ञानिक र व्यावसायिक भिन्नता बुझ्न नसक्दा समाजमा गलत धारणा, दोषारोपण र चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीप्रतिको अविश्वास बढ्दै गएको छ। चिकित्सकीय गल्ती र चिकित्सकीय लापरवाहीमा फरक कुनै पनि उपचारको क्रममा अनिच्छित रूपमा हुने त्रुटिलाई चिकित्सकीय गल्ती भनिन्छ, जुन कुनै चाहना वा सोचविना नै हुन्छ। आधुनिक उपचार विधि र विरामी सुरक्षा विज्ञानका अनुसार चिकित्सकीय त्रुटिहरू प्रायः सिस्टम फेलियर, मानवीय सीमितता र दबावपूर्ण परिस्थिति (ऊर्ध्वलिफ्टवतवत्पल खलमच एचभककगचभ) को संयुक्त परिणाम हुन्छन्। विश्व स्वास्थ्य संगठन (डब्लुएचओ) का अध्ययनहरूले के देखाएका छन् भने, धेरैजसो यस्ता अस्पतालजन्म त्रुटिहरू आपसी सञ्चार-सम्बन्धको कमी, कार्यबोझ, कमजोर व्यवस्थापकीय संरचना र अत्यवस्थित सेवा प्रणालीका कारण हुन्छन्, न कि व्यक्तिगत कमजोरीले मात्र। नेपालको सन्दर्भमा यस्ता चिकित्सकीय गल्तीहरू हुन सक्ने सम्भावना र कारणहरू वढी छन्। हामीकहाँ सीमित डाक्टरले तोकिएको समयभित्र अत्यधिक विरामी हेर्नुपर्ने अवस्था छ। अफ विशेषगरी देशका सरकारी अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सकहरूले विरामीको बढ्दो चापलाई दैनिक रूपमा नै व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन्छ। एकै दिनमा अत्यधिक विरामी हेर्दा मानसिक र शारीरिक दबाव पैदा हुन्छ। न्युरोविज्ञानका अनुसार मानव मस्तिष्कले लामो समयसम्म लगातार उच्च तनाव

मा सही निर्णय स्थिर रूपमा लिन सक्दैन। त्यो अवस्थामा औपधि दिँदा गल्ती हुनु (भ्रमअवतथ्यल भ्चचयच), रोगको गलत निदान (Wrong Diagnosis) वा हिलो निर्णय (Delayed Decision) जस्ता समस्याहरू बढ्न सक्छन्। यसरी थाकेको शरीर र मस्तिष्कले गरेका चिकित्सकीय निर्णय र उपचारहरूमा त्रुटि हुन सक्ने समस्यालाई विज्ञानले राप्ररी औल्याएको छ। तर चिकित्सकीय लापरवाही भने त्रुटिभन्दा नितान्त फरक विषय हो। त्यसैले त्रुटि र लापरवाहीलाई चिकित्सा पेशामा शतप्रतिशत भिन्न रूपमा हेरिन र व्याख्या गरिनुपर्छ। कुनै पनि चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले जानीजानी वा थाहा हुँदाहुँदै मान्यताप्राप्त चिकित्सकीय मापदण्डहरू उल्लंघन गर्दा वा न्यूनतम चिकित्सकीय शयित्व पूरा नगर्दा उत्पन्न हुने समस्याहरूलाई चिकित्सकीय लापरवाही भनिन्छ। यसलाई चिकित्सा सम्बन्धी अन्तरीष्टिय कानुनमा उचित सावधानी नराख्दा वा आफ्नो व्यावसायिक जिम्मेवारीपूर्वक कार्य नगर्दा उत्पन्न भएको तर टान सकिने क्षति भनेर परिभाषित गरिएको छ। त्यसैले सबै चिकित्सकीय जटिलता वा गलत नतिजा लापरवाहीका हुँदैनन्। उपचारका लागि आएका सबै विरामीलाई बचाउन नसकिनु वा उपचारमा जटिलता आउनुलाई स्वतः लापरवाही हो भन्न मिल्दैन। यदि यो चिकित्सकीय त्रुटि र लापरवाहीबीचको भिन्नता बुझिएन र प्रत्येक घटनालाई 'लापरवाही' भनिदिने हो भने समाजमा केवल दोषारोपणको संस्कृति (Blame Culture) को विकास हुन जान्छ, जसले अन्ततोगत्वा विरामीको स्वास्थ्य उपचार सेवा र प्रणाली स्वयंलाई कमजोर र अविश्वसनीय बनाउँछ। नेपालको स्वास्थ्य प्रणाली र चिकित्सकीय गल्तीका प्रमुख कारणहरू नेपालका सरकारी अस्पताल मा हुने चिकित्सकीय गल्तीको

सबैभन्दा प्रमुख कारण भनेको त्यहाँ विद्यमान स्वास्थ्य जनशक्तिको कमी नै हो। दोस्रो, अस्पतालमा भएका निम्न भौतिक पूर्वाधार हुन्। डब्लुएचओले स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधारका लागि चिकित्सक-विरामी अनुपात १:१००० हुनुपर्ने भनेको छ। तर नेपालमा यो अनुपात, खासगरी उपत्यकाबाहिर, अत्यधिक रूपमा उच्च छ। एक जना चिकित्सकले दिनमा करिब १००-३०० विरामी हेर्नुपर्ने अवस्था छ। जबसम्म सरकारले एक जना चिकित्सकले उसलाई तोकिएको समयभित्र कति विरामी हेर्ने भन्ने मापदण्ड तोक्न सक्दैन र त्यो समयमा जति विरामी आए पनि सेवा दिनेपर्छ, चाहे त्यो केवल १-२ मिनेट नै किन नहोस भन्ने सोच चलाउँछ, तबसम्म त्यस किसिमको स्वास्थ्य सेवा जनशक्ति को व्यवस्थापन नभएका अस्पतालहरूमा चिकित्सकीय त्रुटिको मात्रा अत्यधिक उच्च हुने गर्छ। कम समयमा वढी विरामी हेर्दा 'प्रति विरामी समय' अत्यन्त कम हुन जान्छ, जसको प्रत्यक्ष असर उपचारको गुणस्तरमा पर्छ। जसले विरामीको रोगको विस्तृत इतिहास लिने प्रक्रिया, शारीरिक तथा परामर्शमाफत मार्गदर्शन दिने कार्यमा चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले दिनुपर्ने यथोचित समयमा कमी आउनु गर्दै रोगको उचित निदानमा गम्भीर त्रुटि आउन सक्छ। अर्को महत्वपूर्ण समस्या भनेको चिकित्सक वा स्वास्थ्य कर्मीले लगातार गर्नुपर्ने कार्यबोझ हो। धान्जन्सी वार्डमा राउन्ड लिने र इएममा नयाँ र पुराना विरामी जाँच गर्नुपर्ने कार्य कैयौँ सरकारी अस्पतालहरूमा एकै चिकित्सक समयमा कमी आउनु गर्दै रोगको उचित निदानको निम्न चक्र विग्रिन जान्छ। विभिन्न चिकित्सकीय अनुसन्धान पत्रका अनुसार लगातार १७-२४ घण्टासम्म नसुत्ती जाग्राम बस्दा मानिसको बाँकी ५ पेजमा...

मा सही निर्णय स्थिर रूपमा लिन सक्दैन। त्यो अवस्थामा औपधि दिँदा गल्ती हुनु (भ्रमअवतथ्यल भ्चचयच), रोगको गलत निदान (Wrong Diagnosis) वा हिलो निर्णय (Delayed Decision) जस्ता समस्याहरू बढ्न सक्छन्। यसरी थाकेको शरीर र मस्तिष्कले गरेका चिकित्सकीय निर्णय र उपचारहरूमा त्रुटि हुन सक्ने समस्यालाई विज्ञानले राप्ररी औल्याएको छ। तर चिकित्सकीय लापरवाही भने त्रुटिभन्दा नितान्त फरक विषय हो। त्यसैले त्रुटि र लापरवाहीलाई चिकित्सा पेशामा शतप्रतिशत भिन्न रूपमा हेरिन र व्याख्या गरिनुपर्छ। कुनै पनि चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले जानीजानी वा थाहा हुँदाहुँदै मान्यताप्राप्त चिकित्सकीय मापदण्डहरू उल्लंघन गर्दा वा न्यूनतम चिकित्सकीय शयित्व पूरा नगर्दा उत्पन्न हुने समस्याहरूलाई चिकित्सकीय लापरवाही भनिन्छ। यसलाई चिकित्सा सम्बन्धी अन्तरीष्टिय कानुनमा उचित सावधानी नराख्दा वा आफ्नो व्यावसायिक जिम्मेवारीपूर्वक कार्य नगर्दा उत्पन्न भएको तर टान सकिने क्षति भनेर परिभाषित गरिएको छ। त्यसैले सबै चिकित्सकीय जटिलता वा गलत नतिजा लापरवाहीका हुँदैनन्। उपचारका लागि आएका सबै विरामीलाई बचाउन नसकिनु वा उपचारमा जटिलता आउनुलाई स्वतः लापरवाही हो भन्न मिल्दैन। यदि यो चिकित्सकीय त्रुटि र लापरवाहीबीचको भिन्नता बुझिएन र प्रत्येक घटनालाई 'लापरवाही' भनिदिने हो भने समाजमा केवल दोषारोपणको संस्कृति (Blame Culture) को विकास हुन जान्छ, जसले अन्ततोगत्वा विरामीको स्वास्थ्य उपचार सेवा र प्रणाली स्वयंलाई कमजोर र अविश्वसनीय बनाउँछ। नेपालको स्वास्थ्य प्रणाली र चिकित्सकीय गल्तीका प्रमुख कारणहरू नेपालका सरकारी अस्पताल मा हुने चिकित्सकीय गल्तीको

केही महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू

दुताफल बिराटनगर वारुण्यनव ४२०००० इटहरी वारुण्यनव ५८०१०१ धरान वारुण्यनव ५२०११९ झरुवा वारुण्यनव ५६०१०१ दुता वारुण्यनव ०२३-५८०१०१	अस्पताल कोशी अ.अ.इ.म.स.स.सी ५२४२३४ रंगेली अस्पताल ५८००४८ आँखा अस्पताल ५२३१७०६ सुरक्षा अस्पताल प्रा.वि. ०२१-५३६९४१, ५२२८७७ पठुबलेनस ९८०१७५३७१७	प्रहरी पूर्वांचल क्षेत्रकार्यालय ०२१-४३५००१ जिल्ला प्रहरी कार्यालय ५२०३५८, ५२३९१०१०० नगर प्र.का. बिराटनगर ५२१८५०, ५२०३६७१, ११०, इ.प.का. रंगेली ८०१००८०१३० इ.प.का. उर्लावारी ०२१-५४०००२ सिता प्रहरी चौकी
--	--	---

पठुबलेनस सेवा

विविध तौर ५२३६३५३
रेस्टो रंगेली ५८००४८

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगमाथि बढ्दो अविश्वास र निष्क्रियता

महाअभियान अन्तर्गत १२ पत्राउ

काठमाडौं । कुनै पनि लोकतान्त्रिक मुलुकमा मानवअधिकार उल्लंघनका घटनामाथि निगरानी राख्ने, पीडितलाई न्यायको ढोका खोल्ने र राज्यलाई सवैधानिक सीमाभित्र राख्ने सबैभन्दा महत्वपूर्ण संस्थामध्ये राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग एक हो । तर नेपालमा पछिल्ला वर्षहरूमा आयोगको भूमिका, प्रभावकारिता, निष्पक्षता र सवैधानिक जिम्मेवारी निर्वाहबारे गम्भीर प्रश्नहरू उठ्न थालेका छन् । अहम पछिल्ला केही महिनामा देखिएका घटनाक्रमले आयोगमाथिको जन विश्वास कमजोर बन्दै गएको संकेत गरेका छन् ।

मानवअधिकारसँग सम्बन्धित विषयहरू राष्ट्रिय संयन्त्रबाट समाधान हुनुको सट्टा अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चसम्म पुग्न थालेपछि आयोगको कार्यक्षमता र औचित्यमाथि संशय बढ्न सुरु भएको छ । जेनेजी आन्दोलनसम्बन्धी प्रतिवेदन, ट्रेड युनियन अधिकार विवाद, पेंस स्वतन्त्रतासम्बन्धी सरकारी निर्णय तथा पत्रकारमाथि भएका आक्रमणका घटनामा आयोगको भूमिका कमजोर देखिएको आरोप लगाइँदै आएको छ ।

मानवअधिकारकर्मीहरू भन्छन्, “आयोगको काम प्रतिवेदन लेखेर दराजमा थन्काउनु होइन, राज्यलाई जवाफदेही बनाउनु हो ।” तर आलोचकहरूको बुझाइमा आयोग अहिले त्यही मूल वास्तवबाट क्रमशः टाढिँदै गएको छ ।

सबैभन्दा बढी विवाद २०८२ भदौ २३ र २४ गते भएको जेनेजी आन्दोलनसम्बन्धी आयोगको प्रतिवेदन पछि देखियो । आन्दोलनका क्रममा भएको हिंसा, सुरक्षाकर्मीको बल प्रयोग, नागरिकको मृत्यु र सम्पत्तिमा भएको क्षतिका विषयमा आयोगले सरकारलाई प्रतिवेदन बुझाए पनि त्यसको निष्कर्ष र सिफारिसमाथि चोतर्फी प्रश्न उठ्यो ।

प्रतिवेदनले कसलाई दोषी ठहर गऱ्यो, कसलाई उन्मुक्त दियो, किन स्पष्ट जिम्मेवारी तोकिएन भन्ने प्रश्नहरू सार्वजनिक बहसको विषय बने । आयोगले “थप अनुसन्धान गरियो”, “कानुनी व्यवस्था गरियो”, “सम्बन्धित निकायले आवश्यक कारवाही गरियो” जस्ता अस्पष्ट वाक्यांश प्रयोग गरेको भन्दै आलोचना भयो । मानवअधिकार उल्लंघनका घटनामा जिम्मेवार व्यक्ति वा निकाय किटान गरेर कारवाही सिफारिस गर्नुपर्ने निकाय स्वयं अनिर्णयको अवस्थामा देखिएको आरोप लाग्यो ।

आयोगाभित्रै प्रतिवेदन अन्तिम चरणमा संशोधन गरिएको, केही प्रभावशाली व्यक्तिलाई जोगाउने प्रयास भएको र निष्कर्ष कमजोर बनाइएको चर्चा सार्वजनिक भाषणपछि आयोगको विश्वसनीयतामा थप धक्का पुग्यो । आयोगकी सदस्य लिली थापाले समेत प्रतिवेदनमा बुटि रहेको संकेत गरेपछि विवाद अहम चर्कियो ।

यस घटनाले अर्को गम्भीर प्रश्न जन्मायो—प्रतिवेदन सार्वजनिक हुनुअघि नै जेनेभास्थित संयुक्त राष्ट्रसंघीय मानव अधिकार परिषदका किन यसको चर्चा भयो ? परिषदका सदस्यहरूले “नेपालको प्रतिवेदन कहाँ छ ?” भनेर प्रश्न गर्नुले नेपालको आन्तरिक विषय अन्तर्राष्ट्रिय चासोको

रमेश कुतार बोहरा

विषय बनिस्केको देखाउँछ ।

राजनीतिक दलहरू पनि आयोगप्रति सन्तुष्ट देखिएका छैनन् । नेकपा एमालेका महा सचिव शंकर पोखरेलले प्रतिवेदनलाई “पूर्वाग्रहपूर्ण” र “बदनीयत युक्त” भनेका छन् भने एमाले अध्यक्ष केशी शर्मा ओलीले “घटना गराउनेहरूलाई कारवाही नगरी प्रतिवेदनले के सन्देश दिन खोजेको हो ?” भन्ने प्रश्न सार्वजनिक रूपमा उठाएका छन् ।

मानवअधिकारसम्बन्धी विवाद अन्तर्राष्ट्रियकरण भएको अर्को उदाहरण श्रमिक अधिकारको मुद्दा हो । सरकारले ट्रेड युनियन संरचना खारेज गर्ने निर्णय गरेपछि श्रमिक संगठनहरूले त्यसलाई संविधानविपरीत र अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन (आईएलओ) का मान्यताविपरीत भएको दाबी गरेका छन् ।

नेपालले आईएलओका विभिन्न अभिसंधिमा हस्ताक्षर गरिसकेको छ, जसले श्रमिकलाई संगठन खोल्ने, सामूहिक सौदावाजी गर्ने र स्वतन्त्र रूपमा संगठित हुने अधिकार सुनिश्चित गर्छ । यदि संबेदनशील विषयमा आयोगले प्रभावकारी पहल नगरेको भन्दै श्रमिक संगठनहरू असन्तुष्ट छन् ।

यही असन्तुष्टको परिणाम स्वरूप संयुक्त ट्रेड युनियन समन्वय केन्द्र (जेटीयूसीसी) ले जेनेभामा आयोजित अन्तर्राष्ट्रिय श्रमिक सम्मेलनमा नेपालको विषय उठाउने निर्णय गर्‍यो । सामान्यतया राष्ट्रिय निकायबाट समाधान हुनुपर्ने विवाद अन्तर्राष्ट्रिय श्रम मञ्चसम्म पुग्न आयोगको प्रभावहीनताको संकेतका रूपमा हेरिएको छ ।

प्रेस स्वतन्त्रताको विषयमा आयोगको मौनता अहम धेरै आलोचित भएको छ । प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषदको कार्यालयले २०८२ चैत १८ गते तीन तहका सरकारका सूचना र विज्ञापन सरकारी सञ्चारमाध्यमलाई मात्र उपलब्ध गराउने निर्णय गरेपछि नेपाल पत्रकार महासंघले त्यसलाई प्रेस स्वतन्त्रतामाथिको हस्तक्षेप भन्दै आयोगको ध्यानाकर्षण गराएको थियो ।

महासंघले उक्त निर्णयले अर्थव्यक्ति स्वतन्त्रता, सूचनाको हक, स्वतन्त्र पत्रकारिता र सञ्चार क्षेत्रको आर्थिक

अस्तित्वमाथि प्रतिकूल असर पार्ने भन्दै आयोगलाई हस्तक्षेप गर्न आग्रह गरेको थियो । तर आयोगले उल्लेखनीय सक्रियता नदेखाएको आरोप छ ।

फलस्वरूप विषय अन्तर्राष्ट्रिय पत्रकार महासंघको पेरिस सम्मेलनसम्म पुग्यो । सम्मेलनले नेपालको प्रेस स्वतन्त्रताबारे विशेष प्रस्ताव पारित गर्दै सरकारलाई निर्णय पुनर्वाचन गर्न आग्रह गर्‍यो । नेपालजस्तो लोकतान्त्रिक मुलुकको नाम पेंस स्वतन्त्रतासम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय चिन्ताको सूचीमा पुग्न स्वयंमा गम्भीर विषय हो ।

आयोगको निष्क्रियताबारे प्रश्न उठाउनेहरू केवल संगठित क्षेत्र मात्र होइनन् । सामान्य नागरिकका गुनासा पनि उतिकै गम्भीर छन् । भूमिहीन, सुकुम्बासी, दलित, महिला, बालबालिका तथा राज्यको पहुँचभन्दा टाढा रहेका समुदायका हजारौं उजुरी आयोगमा पुग्ने गरेका छन् । तर ती उजुरीमध्ये कति पीडितले न्याय पाए, कति सिफारिस कार्यान्वयन भए र कति घटनामा दोषीलाई कारवाही भयो भन्ने विषयमा आयोगले जनविश्वास जगाउने गरी परिणाम दिन सकेको देखिँदैन ।

पत्रकार सुरेश रजकको मृत्युको घटनाले पनि आयोगको भूमिकामाथि प्रश्न उठाएको छ । २०८१ चैत १५ गते काठमाडौंको तीनकुनेमा भएको मृत्युका फोटो पत्रकार रजकको जलेर मृत्यु भएको थियो । नेपाल पत्रकार महासंघले पटक-पटक निष्पक्ष छानविनको माग गरे पनि आयोगले अपेक्षित सक्रियता नदेखाएको भन्दै सञ्चार क्षेत्रबाट आलोचना हुँदै आएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास हेर्दा मानवअधिकार आयोगहरू केवल सिफारिस गर्ने संस्था मात्र होइनन् । दक्षिण अफ्रिकाको मानव अधिकार आयोगले राज्य निकायविरुद्ध कठोर प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्ने र कार्यान्वयनमा दबाव सिर्जना गर्ने अभ्यास राख्छ । भारतको राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले हरेक वर्ष प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्दै सरकारलाई क्षतिपूर्ति र सुधारात्मक कदमका लागि बाध्य बनाउने प्रयास गर्छ । बेलायत, क्यानडा र अस्ट्रेलियाका मानव अधिकार निकायहरूले सार्वजनिक सुनुवाइ, अनुसन्धान र निर्णयित निगरानीमाफत राज्यलाई जवाफदेही बनाइरहेका छन् ।

नेपालको संविधानले पनि राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगलाई सामान्य कार्यालयजस्तो भूमिका दिएको छैन । संविधानको धारा २४९ ले आयोगलाई मानवअधिकार उल्लंघनका घटनाको अनुसन्धान गर्ने, दोषीलाई कारवाही सिफारिस गर्ने, मानवअधिकारसँग सम्बन्धित कानून पुराबालोकन गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिको कार्यान्वयन अनुगमन गर्ने तथा आफ्ना सिफारिस नमान्ने व्यक्ति वा निकायको नाम सार्वजनिक गर्नेसम्मको अधिकार दिएको छ । तर आयोगले यही अधिकार प्रयोग गर्न हिष्किकाइरहेको छ । मानवअधिकार उल्लंघनका विषयमा सिफारिस कार्यान्वयन नगर्ने अधिकारीको नाम सार्वजनिक गर्ने सवैधानिक व्यवस्था हुँदाहुँदै पनि आयोगले त्यसलाई प्रभावकारी रूपमा प्रयोग गरेको देखिँदैन ।

यही कारणले आयोगमाथि “निष्क्रिय”, “अनिर्णयप्रस्त”, “दबाव मा चल्ने” र “राज्यसँग अत्यधिक नरम” भएको आरोप लाग्न थालेको छ । मानवअधिकार कर्मीहरूको तर्क छ, यदि आयोगले आफ्नो सवैधानिक अधिकार पूर्ण रूपमा प्रयोग गर्ने हो भने धेरै मुद्दा अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चसम्म पुग्नपर्ने अवस्था नै आउदैन ।

वास्तवमा मानवअधिकारका विषय अन्तर्राष्ट्रियकरण हुनु आफैमा नकारात्मक कुरा होइन । मानवअधिकार सार्वभौमिक विषय भएकोले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको चासो स्वाभाविक हुन्छ । तर कुनै देशको सवैधानिक निकायले आफ्नो दायित्व पूरा गर्न नसक्दा, पीडितले देखिँदै न्याय नपाउँदा र राज्यलाई जवाफदेही बनाउन नसक्दा अन्तर्राष्ट्रियकरण बाध्यता बन्नू भन्ने चिन्ताजनक अवस्था हो ।

अहिले आयोगमाथि उठेको मुख्य प्रश्न यही हो । संविधानले दिएको अधिकार प्रयोग गर्न किन सकिँहेको छैन ? किन आयोगका सिफारिसहरू कमजोर देखिँन्छन् ? किन पीडितको पक्षमा आयोगको आवाज प्रभावकारी सुनिँदैन ? किन मानवअधिकार उल्लंघनका गम्भीर विषयहरू अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चसम्म पुग्न बाध्य भइरहेका छन् ?

यी प्रश्नहरूको जवाफ आयोग स्वयंले दिनुपर्ने अवस्था आएको छ । आयोगले आफ्नो विश्वसनीयता जोगाउन चाहन्छ भने अहम प्रतिवेदन लेख्ने मात्र होइन, कार्यान्वयन सुनिश्चित गराउने, मानवअधिकार विरोधी कानून संशोधनका लागि दबाव सिर्जना गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिको अनुसरण राख्नुलाई जवाफदेही बनाउने र आफ्ना सिफारिस अबज्ञा गर्ने निकायलाई सार्वजनिक रूपमा चिनाउने साहस देखाउनुपर्छ ।

अन्या मानवअधिकारका धरेलु मुद्दाहरू एकपछि अर्को गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा पुग्ने क्रम रोकिने छैन । त्यससँगै राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगमाथिको जनविश्वास पनि क्रमशः क्षयीकरण हुँदै जानेछ । आयोगको औचित्य र प्रभावकारिता जोगाउने जिम्मेवारी अब आयोगकै काँधमा छ । (लेखक:- बोहोरा नेपाल पत्रकार महासंघ काठमाडौं शाखाका सचिव हुनुहुन्छ)

विराटनगर । कोशी प्रदेश प्रहरीको लागू औषधविरुद्धको महाअभियान अन्तर्गत औषध सहित १२ जनालाई प्रहरीले पक्राउ गरेका छन् ।

चेकजाँचको क्रममा इलाका प्रहरी कार्यालय काँकरभिट्टा र लागू औषध नियन्त्रण ब्युरो काँकरभिट्टाबाट खटिएको संयुक्त प्रहरी टोलीले मेचीनगर नगरपालिका-१४ का २३ वर्षीय गोपाल मलाहालाई ३ ग्राम २०० मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित, बडा प्रहरी कार्यालय भद्रपुर भापाले भद्रपुर नगरपालिका-९ का २९ वर्षीय इंराज भट्टराई र सिन्धुलीका ३० वर्षीय धनबहादुर बस्नेतलाई पक्राउ गरेको थियो । उनीहरूको साथबाट १० ग्राम १४० मिलिग्राम ब्राउन सुगर र प्र.१-०१-०१३ प ९४८० नम्बरको स्कुटर सहित पक्राउ गरिएको थियो ।

इलाका प्रहरी कार्यालय धुलाबारीले मेचीनगर नगर पालिका-१० का २४ वर्षीय शेख अरमान र सोही स्थानका २४ वर्षीय युवराज राजवंशीलाई ९१० मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित पक्राउ गरेको थियो ।

त्यसैगरी लागू औषध दुर्व्यसन विरुद्धको महाअभियान अन्तर्गत कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय विराटनगरको प्रादेशिक अनुसन्धान समूह (पिट), लागू औषध नियन्त्रण ब्युरो विराटनगर र इलाका प्रहरी कार्यालय रानीबाट खटिएको संयुक्त प्रहरी टोलीले इटहरी उप-महानगर पालिका-५ का २७ वर्षीय ईश्वर राउतलाई ४ ग्राम ४४० मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित, बेलवारी नगरपालिका-३ का २६ वर्षीय सुमित राई र सोही स्थानका

२५ वर्षीय आशिष मगरलाई ३ ग्राम ४४० मिलिग्राम ब्राउन सुगर सहित पक्राउ गरेको थियो । कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय विराटनगर प्रादेशिक अनुसन्धान समूह (पिट), जिल्ला प्रहरी कार्यालय सुनसरी, र इलाका प्रहरी कार्यालय लौकहीको संयुक्त प्रहरी टोलीले इटहरी-४ का ४३ वर्षीय विश्वे चौधरी र ४३ वर्षीय भूप नारायण चौधरीलाई ७ ग्राम ५२० मिलिग्राम ब्राउन सुगर र प्रदेश १-०२-०४७ प २०२४ नम्बरको स्कुटर सहित, धरान उप-महानगरपालिका-१६ का ३० वर्षीय एलिन गण राणा र धरान-११ का ३१ वर्षीय सन्देश लिम्बूलाई १२ ग्राम ६५० मिलिग्राम ब्राउन सुगर र को ३० प ४५०९ नम्बरको मोटरसाइकल सहित पक्राउ गरिएको थियो ।

लागू औषध मुक्त समाज निर्माण गर्ने उद्देश्यका साथ लागू औषधमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी कानुनी दायरामा ल्याउने तथा मनोपराामर्श/जनचेतना प्रदान गर्ने उद्देश्यले संचालन गरेको अभियान कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय तथा मातहतका प्रहरी कार्यालयहरूबाट परिचालित संयुक्त प्रहरी टोलीले लागू औषध सहित पक्राउ परेकाहरूको साथबाट जम्मा ४२ ग्राम ३०० मिलिग्राम ब्राउन सुगर, स्कुटर २ थान र मोटरसाइकल १ थान बरामद गरिएको थियो ।

नौ सहकारी खाटेजी प्रक्रियामा

सुनसरी र मोरङका नौ वटा सहकारी खाटेजी प्रक्रियामा विराटनगर कोशी प्रदेश सरकारले स्थलगत अनुगमनका क्रममा सञ्चालनमै नरहेको भेटिएका मोरङ र सुनसरीका नौ वटा सहकारी संस्थालाई खाटेजी गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाएको छ ।

प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रार तथा प्रशिक्षण कार्यालयले पटक-पटक विवरण अद्यावधिक गर्न सूचना जारी गरे पनि सम्बन्धित सहकारी संस्थाले सम्पर्कमा नआएको र स्थलगत अनुगमन गर्दा अधिकांश संस्थाको कार्यालय सञ्चालनमा नरहेको पाइएपछि, खाटेजी प्रक्रिया सुरु गरिएको जनाएको छ ।

खाटेजी प्रक्रियामा परेका संस्थामध्ये मोरङका मोफसल प्रकाशन, कोशेली बचत, नवजागरण बहुउद्देश्यीय र युवा कृषि सहकारी रहेका छन् । त्यसैगरी सुनसरीका नीलकण्ठ कृषि, आरोग्य स्वास्थ्य सेवा, जन्दी महिला, स्वास्थ कृषि र तीराकुने महिला बचत तथा ऋण सहकारी रहेका छन् ।

कार्यालयका अनुसार कानूनवमोजिम वित्तीय विवरण, वार्षिक प्रतिवेदन तथा अन्य अनिवार्य काराजात लामो समयसम्म नबुझाएका कारण ती संस्थालाई अन्तिम अवसर दिइएको थियो तर, त्यसपछि पनि कुनै प्रतिक्रिया नआएपछि, खाटेजीको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको हो ।

प्रदेश सरकारले निष्क्रिय र अस्तित्वहीन सहकारी संस्थाको अ्थिभले छ व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित बनाउने तथा सहकारी क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्ने उद्देश्यले यस्ता संस्थामाथि कारवाहीलाई निरन्तरता दिने जनाएको छ ।

ट्राफिक नियमको पालना गरौं । सडक सुशासन कायम गरौं ।

भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली

जन्म मिति :
२०३२ बैशाख १३ गते

विमला देवी सुतिहार

स्वर्गारोहण :
२०८३ जेष्ठ ३१ गते

पति : घनश्याम सुतिहार, छोराहरु : पंकज सुतिहार, धर्मेन्द्र सुतिहार, छोरी : प्रतिक्षा सुतिहार

सासु/ससुरा : गंगा देवी सुतिहार, स्व.किसनलाल सुतिहार

जेठा ज्यू/जेठानी : जय नारायण सुतिहार/राधा देवी, शिव नारायण सुतिहार/स्व. सरस्वती देवी, ललिता देवी, सुरेन्द्र सुतिहार/मंजु

देवर/देवरानी : अनन्त लाल सुतिहार/मंजुला, श्याम सुन्दर सुतिहार/मंजु शर्मा

नन्द/नन्दोसीहरु : लिला देवी सुतिहार, स्व. बालेश्वर, कला देवी सुतिहार/शिवलाल, निर्मला देवी सुतिहार/रामलाल

छोरा बुहारीहरु : संजय सुतिहार/पिंकी, अभिनाश सुतिहार/सुशिला, अनिल सुतिहार/राजनन्दनी

छोराहरु : अरुण, उपेन, सचिन सुतिहार, श्रेय, मंजिल शर्मा

पोता/पोती : ओम, अमन, अनु, हर्षिका, रियांशी

छोरी ज्वाई : सुनिता सुतिहार/प्रेमलाल, सरिता सुतिहार/विवेन्द्र, रिता सुतिहार/अशोक

मुन्नी सुतिहार/उपेन, मंजु सुतिहार/रामलाल, रंजु सुतिहार/नरेश, निशा सुतिहार/धिरज

ठूलो सासु/ससुरा : स्व.सीतली देवी सुतिहार/स्व. हरि प्रसाद सुतिहार

जेठा ज्यू/जेठानी : स्व. लखनलाल सुतिहार/चन्द्रिका, जयराम सुतिहार/मंजुला

देवर/देवरानी : बलराम सुतिहार/दयावती,

छोरा/बुहारी : प्रमोद सुतिहार/रंजना, सुर्यदेव सुतिहार/रुवी, छोराहरु कपिल, गोपाल, बादल

छोरी/ज्वाई : माला सुतिहार/ हरि, पुनम सुतिहार/सनोज, पुर्णिमा सुतिहार/गयानन्द, पिंकी सुतिहार/गोपाल,

ममता सुतिहार/विकास

पोता/पोती : लक्ष्मी, सरस्वती, रोशन, प्रिया, सिद्धार्थ

नन्द/नन्दोसीहरु : कौशल्या सुतिहार/सुर्यनारायण, नोशली सुतिहार/जोगानन्द, भुट्टीदेवी सुतिहार/भगवानलाल,

रुकमणी सुतिहार/स्व. रामदेव, राधा सुतिहार/सम्पतलाल, शोशिला सुतिहार/बटेश्वर

एवम् सत्त सुतिहार परिवार

‘सेतो कोट’...

सोच्ने, ध्यान केन्द्रित गर्ने, काम गर्ने तथा निर्णय गर्ने क्षमतामा हास आउँछ। यस्तो अवस्थामा हुने मानसिक स्थिति वा कार्यक्षमतालाई त केही अध्ययनहरूले मदिना सेवनपछि हुने नशासंग समेत तुलना गरेका छन्।

नेपालमा अर्को ठूलो चुनौती भनेको स्वास्थ्य सेवामा अत्यावश्यक पर्ने स्रोत, साधन र आधुनिकीकरणको कमी हुनु हो। हाम्रा धेरैजसो जिल्ला अस्पतालहरूमा आईसियू बेडको अभाव, भेन्टिलेटरको कमी, प्रयोगशाला परीक्षणमा हिलाइ, आधुनिक सिटी स्क्रान, एमआरआई जस्ता सुविधा उपलब्ध नहुनु, पुरानै पद्धतिको उपचार प्रक्रिया कायम रहनुका साथै सुस्त र कमजोर रेफरल प्रणाली जस्ता समस्याहरू मुख्य रूपमा देखिन्छन्।

यस्ता विद्यमान समस्याहरूले विरामीको उपचार सम्बन्धी निर्णय लिन कठिन त बनाउँछन् नै, साथै सम्पूर्ण उपचार प्रक्रिया नै जटिल र अविश्वसनीय बनाइदिन्छन्। यसरी, चिकित्सकीय वृत्तिको ठूलो हिस्सा समयमै उपचार वा उचित सेवा प्रवाह गर्न नसक्दा उत्पन्न हुने ‘उपचार हिलाइ’ संग सम्बन्धित छ।

त्यसैगरी व्यक्तिगत स्वास्थ्य सेवा रेकर्ड प्रणाली (डिजिटल) नहुनु वा भएको ठाउँमा पनि आवश्यक आर्कडा सिस्टममा नराखिनुले विरामी सम्बन्धी महत्वपूर्ण जानकारी हराउने वा अचुरो रहने समस्या धेरै नै देखिन्छ। एउटै विरामीको स्वास्थ्य इतिहास विभिन्न ठाउँमा टुक्रिएको अवस्थामा र हँदा महत्वपूर्ण जानकारीहरू छुट्न सक्छन्, जसले चिकित्सकीय वृत्तिलाई बारम्बार दोहोरिन भइत पुर्‍याउँछ र उपचार सम्बन्धी जोखिम अझै बढाउने सम्भावना हुन्छ।

उदाहरणका लागि कुनै विरामीलाई पहिले नै कुनै एन्डोवायोटेक औषधिबाट कुरी भएको इतिहास हुन सक्छ। तर व्यक्तिगत चिकित्सकीय अभिलेख वा पुरानो स्वास्थ्य इतिहास उपलब्ध नभएको अवस्थामा अर्को अस्पताल वा चिकित्सकले अजानमै फेरि त्यही औषधि प्रयोग गर्न सक्छन्, जसले विरामीको अवस्था विग्रिएर ज्यान जान सक्ने सम्भावनासम्म हुन सक्छ।

यस प्रकारका घटनाहरूको सही अभिलेख, स्पष्ट विरामी इतिहास तथा एकीकृत डिजिटल स्वास्थ्य रेकर्ड आदि नेपाली विरामीहरूको सुरक्षा र चिकित्सकीय वृत्ति कम गर्न अत्यन्त महत्वपूर्ण मानिन्छ। चिकित्सकीय मानसिक पीडा, डर र समाधानको बाटो

चिकित्सकीय गल्ती वा उपचार सम्बन्धी कुनै पनि अपत्याशित घटना पछि चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीहरूमा गहिरो मानसिक असर पर्न सक्छ। चिकित्सकीय क्षेत्रमा यस्तो अवस्थालाई सेकेन्ड भिक्टिम सिन्ड्रोम (कमअयलम क्वथमचकम) भनिन्छ।

विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययन अनुसार करिब ४०-६० प्रतिशत स्वास्थ्यकर्मीहरूले आफनो पेशागत जीवनमा कुनै न कुनै समयमा यस्तो मानसिक तनाव वा भावनात्मक आघात अनुभव गरेका वा त्यस्तो परिस्थितिबाट गुञ्जिएका हुन्छन्।

यस्तो अवस्थामा उनीहरूमा अपराधबोध, चिन्ता हुने, निद्रा नलाग्ने समस्या, आत्मविश्वास घट्ने, मानसिक थकावट हुने तथा निराशा जानुका साथै पेसा नै छाडी अन्य व्यवसाय गर्ने सोचसमेत देखिन सक्छ। तर हाम्रो देशमा चिकित्सक अनि स्वास्थ्यकर्मीहरूको लागि औपचारिक मानसिक सहयोग प्रणालीको कुनै व्यवस्था छैन।

चिकित्सकहरूबाट गल्ती नै हुनु हुँदैन र भएमा त्यो ठूलो अक्षय्य अपराध हो भन्ने, र मानवीय वृत्ति पनि सधैं लापरवाही नै हो भन्ने प्रचलन व्यापक रूपमा बढ्दै गइरहेको छ। परिणाम स्वरूप स्वास्थ्यकर्मीहरूले कुनै पनि किसिमको मानवीय वृत्तिबाट एकिनत घटनाको मानसिक पीडा सँगै सहर्षपूर्ण अवस्था छ। त्यसले उनीहरूको कार्यक्षमता र व्यक्तिगत जीवन दुवैमा प्रत्यक्ष अनि गम्भीर रूपमा असर पारिरेको हुन्छ।

नेपालमा स्वास्थ्य सेवामा हुने मानवीय वृत्तिको घटनालाई अनुसन्धानअर्थि नै समाज र सामाजिक सञ्जालमा तुरुन्त प्रतिक्रिया दिने र सनसनीपूर्ण समाचार बनाई भाइरल गरिहाल्ने प्रवृत्ति पनि एउटा ठूलो चुनौती नै बनेको छ। घटनाको सत्य र पूर्ण तथ्य नबुझिकनै सामाजिक सञ्जालमा आरोप-प्रत्यारोप सुरु भइसकेको हुन्छ। यसले चिकित्सकको पेशागत प्रतिष्ठामा मात्र नभई मानसिक स्वास्थ्यमा पनि गम्भीर असर पर्न सक्छ।

यस्तो वातावरणले धेरै कबिल चिकित्सकहरूलाई डिफेन्सिभ प्रैक्टिस (Defensive Practice) अथवा सरल भाषामा भन्नुपर्दा डाक्टरले विरामीको इतिहास पनि भविष्यमा आइपर्न सक्ने आरोप, विवाद वा कानुनी समस्याबाट बच्नका लागि आफू अत्यधिक

सुरक्षित रही वा कुनै किसिमको जोखिम नमोल्ने तरिकाले उपचार गर्ने, वा आफूले सक्ने उपचार पनि अन्तै रिफर गर्ने जस्ता बानीको विकास हुन जान्छ।

यस्तो किसिमको सेवा दिने सोचले विस्तारै उपचार गर्न अति आवश्यक तर अति जोखिमपूर्ण निर्णय लिनुपर्ने अवस्था आइपर्दा डराउने अवस्था सिर्जना गर्छ। यसले चिकित्सकीय नवप्रवर्तन, नयाँ नयाँ सोच र चिकित्सकीय दक्षता कमजोर बनाउँदै लुक्काएर लेख्छ।

चिकित्सक र स्वास्थ्यकर्मीहरूको अर्को ठूलो पीडा भनेको अस्पताल वा कार्यक्षेत्रभित्रको सुरक्षाको अवस्था हो। लामो समयदेखि नेपालमा मेडिकल एसोसिएसन लगायतका विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाहरूले स्वास्थ्यकर्मी माथि हुने दुर्व्यवहार, हिंसा, मानसिक यातना आदिप्रति बारम्बार आवाज उठाउँदै आएका छन्। तर ती प्रयासहरू कानुनी आधारमा बलियो नभइदिँदा डाक्टर तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूले हुक्क भएर सुरक्षित महसुस गर्ने सक्ने वातावरण बन्न सकेको छैन।

आपतकालीन कक्षमा धम्की, दुर्व्यवहार तथा शारीरिक आक्रमण समेतका घटनाहरूले चिकित्सकहरू अतर्कित छ। समाज र जनमानसले यो बुझ्नुपर्छ कि कुनै पनि स्वास्थ्यकर्मीले यस्तो किसिमको असुरक्षित र तनावपूर्ण वातावरणमा आफ्नो सर्वोत्तम र उत्कृष्ट कार्यक्षमता अनुरूपको सेवा दिन सक्दैन।

चिकित्सकीय वृत्तिको प्रतिशत घटाउन सबभन्दा पहिला स्वास्थ्य सेवा प्रवाह प्रणालीमा व्यापक सुधारको आवश्यकता छ। विरामीको चाप अनुसार वैज्ञानिक विरामी चाल अनुमान लागू गर्नुपर्छ। एक चिकित्सकले सुरक्षित र सहज रूपमा दैनिक कति विरामी जाँच सक्छ, भन्ने स्पष्ट मापदण्ड निर्माण गरी सरकारी तथा निजी स्वास्थ्य सेवा संरचनामा ड्युटी समयावधि पनि पूर्ण रूपमा व्यवस्थित गर्नुपर्छ।

लामो ड्युटी समयावधिको कुरा गर्दा, सरकारले मेडिकल रेजिडेन्ट विद्यार्थीहरूलाई स्वास्थ्य सेवामा आवश्यक जनशक्ति हुन भन्ने नठानी, यिनीहरू पढ्न आएका त हुन् नि, यिनैलाई घोटानुपर्छ, दलानुपर्छ, किन थप स्थायी चिकित्सक राख्नुपर्ने भन्ने मानसिकता र प्रचलन देखिन्छ। यसले गर्दा रेजिडेन्ट चिकित्सकहरूको व्यक्तिगत तथा मानसिक स्वास्थ्यमा ठूलो असर पारिरेको छ।

अनि त्यस्ता धाँकत र बिना निगरानीमा काम गर्नुपर्ने समूहबाट नै यस्ता चिकित्सकीय वृत्तिहरू हुन सक्ने सम्भावना बढी हुन्छ। त्यसैले नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायले आवश्यक कानुन नै बनाएर गम्भीरतापूर्वक यो समस्याको समाधान गर्नुपर्छ। अस्पताल व्यवस्थापन पक्षले अस्पतालको भौतिक पूर्वाधारमा

लगानी गर्नु पनि अति नै आवश्यक भइसकेको छ।

आईसियू तथा ओटी सुविधा नै नभएका अस्पतालहरूमा पनि सघन उपचार, शल्यक्रिया आदि गर्नुपर्ने बाध्यता छ। जिल्ला तिरका अस्पतालहरूमा यस्तो खानको विषम अवस्थाले विरामीको जीवन निकै जोखिमपूर्ण बनाइदिएको छ। त्यति मात्र नभई त्यस्तो भौतिक सुविधा उपलब्ध नभए पनि आपतकालीन शल्यक्रिया गरी विरामीको ज्यान बचाउन खोज्ने चिकित्सकहरूलाई उपचारपछि समाज तथा चिकित्सकीय अनुसन्धानले लापरवाहीको विल्का भिराउन सक्ने सम्भावना पनि उतिकै हुन्छ।

अर्को महत्वपूर्ण पक्ष भनेको, हाम्रो स्वास्थ्य सेवामा खासगरी स्वास्थ्यकर्मीबीचको आपसी सूचना प्रणाली अति नै कमजोर छ। उपचार सुरक्षाको चेकलिस्ट र स्वास्थ्यकर्मीबीचको सूचना आदानप्रदान गर्ने प्रणाली व्यवस्थित नगर्ने हो भने चिकित्सकीय वृत्ति कम गर्न निकै गाह्रो हुन्छ।

त्यस्तै हामीकहाँ विकास नै हुन नसकेको पक्ष भनेको, चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीभित्र लुकेको मानसिक पीडा कम गर्न सहयोग गर्ने नै नप्युनिभ रिपोर्टिङ कल्चर (यचल-उगलप्लप्लब चमउचतप्लन ऋगतगचम) अथवा वृत्ति भए पनि डरविना जानकारी दिन सकिने कार्य संस्कृतिको अवधारणा हो।

हाल यो संस्कृति हाम्रो नेपाली चिकित्सा पेशामा स्थापित हुन सकेको छैन। गल्ती वा वृत्ति लुकाउने होइन, त्यसबाट सिक्ने र भविष्यमा त्यस्ता गल्ती दोहोरिन नदिन आवश्यक कदम चाल्ने, कुनै वृत्ति भएको अवस्थामा पनि केवल ढण्डमा केन्द्रित नभई, गल्तीको कारणको गहिरो विश्लेषण र अध्ययन गरी त्यसको निराकरण वा सुधारतर्फ ध्यान दिने प्रणालीको विकास गर्नु आजको आवश्यकता हो।

केवल ढण्ड वा सजायमा मात्र केन्द्रित रहँदा त्यस्ता वृत्तिहरू भन्नु बढेर जाने सम्भावना हुन्छ र फेरि गल्ती लुकाउन खोज्दा अन्य गल्ती हुने प्रभाव सम्भावना हुन्छ।

त्यसैले चिकित्सकले आफूबाट नजानिँदो रूपमा भएको मानवीय वृत्तिलाई व्यावसायिक रूपमा नउडाराई सम्बन्धित व्यक्ति वा व्यवस्थालाई जानकारी गराउन सक्ने विश्वासको वातावरण बनाउन सके चिकित्सकीय वृत्तिको प्रतिशत घटाई, सेतो कोटभित्र लुकेको यो अदृश्य पीडा कम गर्न सायद मद्दत पुग्नेछ।

अन्तमा, एक डाक्टर जो सम्पूर्ण मानसको जीवन बचाउन आफ्नो जीवन नै समर्पित गरी लागिपरेको हुन्छ, उसको यो मौन पीडा समाजले अब सुन्नुपर्छ।

क्रिमिक सुरक्षित स्वास्थ्य प्रणाली केवल विरामीको सुरक्षाको वृत्तिकोषबाट मात्र नभई, सुरक्षित न र्थि त क र्थि स्वास्थ्यकर्मीबाट सुरु हुनुपर्छ। सेतोपाटीबाट सभार

बागुऔषध सहित २२ जना पक्राउ

विराटनगर, अषाढ २ गते। कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय तथा जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरूबाट परिचालन भएको प्रहरी टोलीले लागू औषधमा संलग्न २२ जनालाई पक्राउ गरेका छन्।

कोशी प्रदेश प्रहरीको लागू औषध विरुद्धको महाअभियान अन्तर्गत लागू औषध मुक्त समाज निर्माण गर्ने उद्देश्यका साथ लागू औषधमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी कानुनी दायरामा ल्याउन तथा मनोपरामर्श, जनचेतना प्रदान गर्ने उद्देश्यले कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय तथा जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरूबाट परिचालन भएको प्रहरी टोलीले उनीहरूलाई पक्राउ गरेको हो।

उक्त व्यक्तिहरूको साथबाट १८ ग्राम १५० मिलिग्राम बाउन सुगर, ५०२ चक्की प्रतिबन्धित औषधी, मोटरसाइकल १ थान, स्कुटर १ थान, सिटि सफारी १ थान बरामद गरेकोछ।

चेकजाँचको क्रममा भ्रामा को वडा प्रहरी कार्यालय भद्रपुरले विर्तामोड-६ का देवेन्द्र विक.लाई १ ग्राम ४२० मिलि ग्राम, भ्रामा दमक ३ का विकास भुजेल, भद्रपुर ७ की सरिता राजवंशीलाई ६ ग्राम ०९० मिलिग्राम बाउन सुगर सहित, प्रहरी चौकी विर्तावजारले विर्तामोड-३ का गणेश प्रसाद सुगर, विर्तामोड ४ का चाल्सा लिम्बु, उमेश लिम्बुलाई ३ ग्राम ९०० मिलिग्राम गाँजा सहित र

खेल क्षेत्रलाई प्राथमिकता

खेल क्षेत्रलाई प्राथमिकता विराटनगर। कोशी प्रदेश सरकारका मुख्यमन्त्री हिक्मत कुमार कार्कीले प्रदेश सरकारले खेल क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखेर काम गर्ने बताएको छ। राष्ट्रपति रविन्द्र सिँह प्रतियोगितामा पदक पाउने खेलाडीहरूको सम्मानका लागि मुख्यमन्त्री निवासमा राखिएको चियापन समारोहलाई सम्बोधन गर्दै मुख्यमन्त्री कार्कीले खेल क्षेत्रमा लाग्ने कुनै पनि खेलाडी निराशा नहुने गरी प्रदेशले काम गरिरहेको बताए।

विद्यालय उमेरका किशोर किशोरीलाई खेलका मार्फत आकर्षित गरेर अगाडि बढाउनका लागि पुरस्कार र सम्मान राखेर प्रदेश अधि बढिरहेको भन्दै मुख्यमन्त्री कार्कीले, भने हामी प्रदेशमा खेल

प्रहरी चौकी धरमपुरले शिव सताक्षी नगरपालिका-२ का वीरगंज आइडम्बेलाई स्पारेट १०० ट्याब्लेट, ट्रामाडोल १०० ट्याब्लेट सहित पक्राउ गरेको थियो।

यसै गरी कोशी प्रदेश प्रहरी (पिट) र इलाका प्रहरी कार्यालय धरान, इटरी र चतराले बराहक्षेत्र १ सुनसरीका योगेश च्येनोनेलाई स्प्यास्मो २९० चक्की, कोरेक्स १ बोतल र धरान २० का विक्रम उदासलाई २ ग्राम २१० मिलिग्राम बाउन सुगर, इटरीका मोहन परियार, सुमन पासवान, दिपेश राना मगर, सक्षम के.सी.लाई २०० मिलि ग्राम बाउन सुगर सहित, जिल्ला प्रहरी कार्यालय सुनसरीले धरान १७ का प्रकाश राईलाई ६४ किलोग्राम गाँजा सहित सप्तरी कचनपुर ९ का शिवनारायण महतोलाई नाईट्रोजन-१२ चक्की, प्रदिप यादवलाई १ ग्राम ६० मिलि ग्राम बाउन सुगर सहित र धरान रत्ने विश्वतट बेवारिसे अवस्थामा रहेको ३२ किलोग्राम गाँजा बरामद गरेको थियो।

कोशी प्रदेश प्रहरी (पिट) र इलाका प्रहरी कार्यालय रानीले मोरङ कटहरी ३ का कमल रामलाई ५९० मिलिग्राम, सुनसरी दुधौ ८ का सिदिप कार्कीलाई ४६० मिलिग्राम, पथरीशनिश्चरे ८ का शंकर मारकीलाई ५२० मिलिग्राम र पठरी चौकी कर्सिंयाले धनपालथान ४ का गोपाल सहनीलाई ८०० मिलिग्राम बाउन सुगर सहित पक्राउ गरेको थियो।

कर तिरौं, राजश्व बढाऔं
कर तिरौं कानुनी अधिकार मात्र नभएर सम्मान पाउने अवसर पनि हो। त्यसैले कर तिरौं देशको राजश्व बढाऔं।
स्वाधी लेखा नाबन्ध रित्तुहोस दुबक भएर व्यवसाय सञ्चालन गर्नुहोस्।
लेखा राखौं हिसाबमा भर, हजुवामै नतिरौं कर कर्तव्य ठानेर कर तिरौं नव नेपाल निर्माणमा सहभागी बनी।
सामान किनी गतिलो छानेर बित्त मागौं अधिकार ठानेर।
अन्तरिक राजश्व कार्यालय विराटनगर

